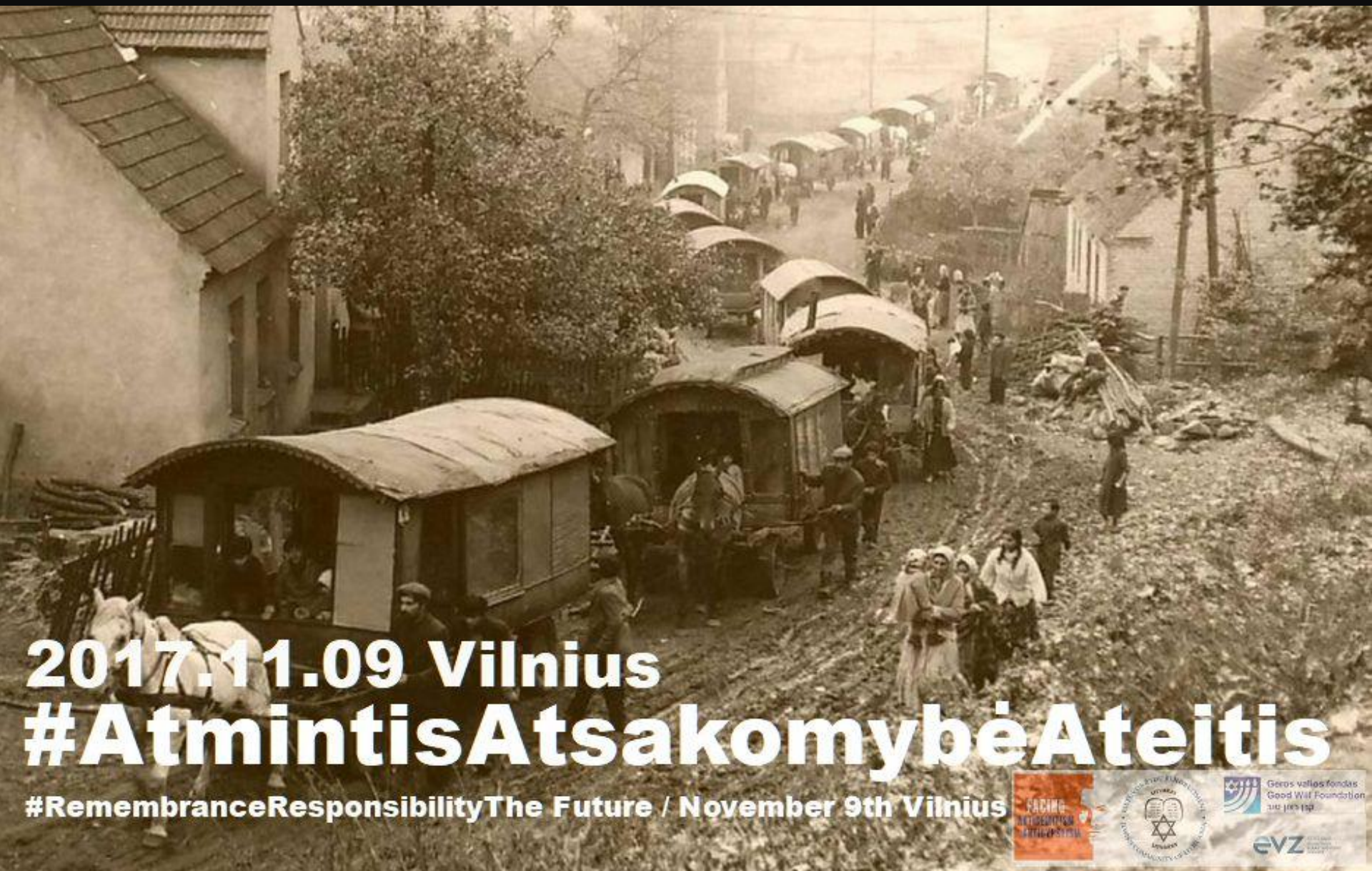
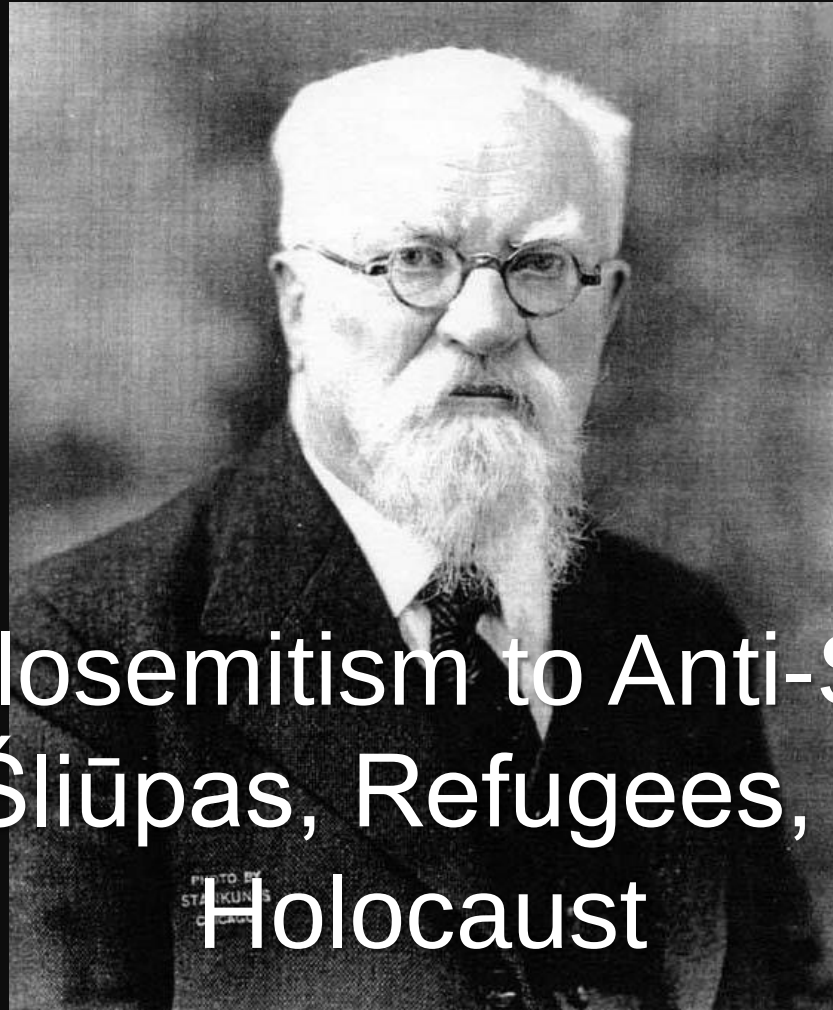

2017.11.09 Vilnius #AtmintisAtsakomybėAteitis

#RemembranceResponsibilityThe Future / November 9th Vilnius

From Philosemitism to Anti-Semitism: Jonas Šliūpas, Refugees, and the Holocaust

Charles Perrin

Vytautas Magnus University

Jonas Šliūpas' article "The Meaning of Anti-Semitism," Laisvoji mintis (Free Thought), July 1939.

LAISVOJI MINTIS

LAISVAMŲ BŪTINĖS KULTŪROS DRAUGIJOS
DVISAVAITINIS LAIKRAŠTIS

Nr. 14 (88)
1939 m. liepos m. 15 d.

Administracijos adresas:
Kaunas, Mickėvičiaus gatvė
Nr. 20b, Mokymo knygynas, Telefon. 2358.
Prenumerata metams su pristatymu — 4 Lt. Užsieny dvi mėn.
Šio numerio kaina 20 ct.

Antisemitizmo reikšmė

Ką reiškia bet kurios žmonių grupės persekiojimas ar prispauda? Ogi dvasinį žmonių nesubrendimą! Vadinai, žmonės dar neismoko grupių tarpusavio rungtyniaujančių konstruktyvinę manta socialiniame gyvenime. Tiesiog keista pamėklė, kad nūnai tarp daugelio spaudžiamųjų ir persekiojamųjų mažuma bene pirmoji vieta tenka žydams, dvasiems vienigumo idėjų pasaulio religijoje. Kitados žydai yra buvę tauta, bet nūnai tokia būti jie nesugeba. Tik nedaugelis gali išvykti į Palestiną, todėl dauguma yra linkę būti geriausi, lojalūs piliečiai kraštu, kuriuose jie gyvena. Žydai nėra ir rasė. Visomet jie yra buvę mailyta giminė. Šiandien mes gyvename, kad nėra visiškai gyvų rasų nei pastovų požiūrių, būdingų tik vienai bet kuriai tautai, bet kiekvienoje rasinėje grupėje yra žymių skirtumų, kurie būdingi jos pasiskirėms individams ir grupėms. Moderniūkū tikrų viltis rasės grynumas yra tik mitas.

Sugrįžus Jeruzalę, kai žydai išsilakė po visą žemę, jie beveik visose šalyse buvo laikomi svetima grupe. Tam skirtingumui ypatingą reikšmę pridavė tikybiniai persekiojimai. Bet ar žydai pasiliko skirtingi nuo kitų žmonių moderniais laikais, po žydų emancipacijos? Ne. Kartą išlaisvinti iš getto ir paskatinti dalyvauti bendrame gyvenime, jie greitai prilijo kitėms žmonėms. Ypač Vokietijoje žydų asimiliacija ir santokos su vokiečiais buvo taip sparti, kad net rasiškai nacių buvo nustebinti, kad tiek daug žmonių įvairiose profesijose, net labai aukštose ir atsakingose vietose užimančių, buvo žydų kilmės. Juk žydai, kaip ir kitos grupės, esti paliečiami fizinės aplinkybos: antropologinės studijos parodo, kad tikslūs grupės sutapatė su žmonėmis, kurių tarpe jos gyvena.

Skirtingumų nemėgimas yra žymė žmogaus subrendimo, ir tauti būvo svarbus elementas antisemitinio rasinio mito. Pirmia istorinės priežastys, pasakui — prietarų paveldėjimas. Mes visi esame kalti dėl prietarų, nes esame linkę manyti ir kalbėti apie žmones, kad vieni yra tokie, kiti kitokie. Antisemitizmas, nedarbas, karai ir panašūs dalykai nepareina tikti nuo vienos priežasties. Mat, žmonėms reikia turėti atpikimo objektą, „vėlinę“, ant kurio galima būtų suversti kaltes dėl visų nepasisekimų. Kas įsigelbėdžia valdžios ir siekia jos nesikiškalydamas su priemonėmis, tas gali nesunkiai įtikinti vargšus, alkanus ir skurdžius, kad jų miserijos priežastis yra tik viena. Po Vokietijos susikėlimo pasauliniame kare buvo tvirtinama, kad tame kalti žydai: jie sukėlė infliaciją ir ją pasekė nedarbą. Tuojau žydai buvo paversti viso ko kaltininkais.

Žydai senovėje buvo žemdirbiai: ūkininkai, pievėnys, klajokliai nomadai. Diasporos metu jie išsilakė po visą pasaulį ir virto keliais, kurie ne galėjo gauti žemės sklypų apsigyventi. Jie mėgo mokytis, bet jų neįsileidė universitetai, buvo gauti ekonominiai, bet jų neįprėmė jį cehus ir gildijas. O

juk reikėjo rasti pragyvenimą! Vienas dalykas jiems liko — nešioti „kromą“ ant kupros ir prekiauti vaikščiodami pakėmis. Tai buvo tais laikais, kada nebuvo gerų kelių, tvarkingos administracijos, tada tie niekinami prekiautojai, klajodami skersai išilgai Europą, padėjo užmegzti santykius tarp bendriomenių. Juos užspūdinėjo, apšvietė, užmūšino, bet jie visvien vertėsi tuo amatu. Daugelis iš jų virto pinigų skolintojais. Tai labai įdomi istorija. Krikščioniškoji bažnyčia pasmerkė palikėnėm, net parastą pinigų skolimą už nuolimiūs skelbė esant nuodėme. Kodėl? Todėl, kad daugumas žmonių tais laikais skolindavosi tokiems reikalingam: išsipirkti iš nelsavės, kelionėi į kryžiaus karus, bažnyčių statymui ir pan. Tad argi galima imti palikėnės už tokias kilnas pasakas! O bažnyčia buvo suinterasuota, kad tokiems reikalingam palikėnės žmonės gautų pasiskolinti lengviausiomis sąlygomis. O kadangi laisvų pinigų daugėja, turėjo pirkti žydai, tai jiems pirmiausia atitūgo tas bažnyčios pasmerkimas. Bet vėliau, kai feodalizmas kapitalizmo prieš kapitalizmo tvarką, prieš prekybos ir pramonės revoliuciją, prieš pinigų ir gamybai ir produkcijai. Žmonės jau ėmė pasikolas ne religijoms ar grynai asmenų gėrovės tikslams, bet pasipylimui, spekuliacijai. Tą naują, bažnyčios drąsėmą, pinigų skolimo funkciją atlikinėjo žydai. Tuo būdu jie, buvo žemdirbiai, vejamai iš kitų sričių, tapo pirkliais ir pinigų skolintojais. Jie gyveno miestų gatvėse, nekėniam, perididkai persekiojami dėl religijos, priversti pinigų pragyvenimui tuo verslu, kuris buvo apsauktas nedoroingų: tuomet rasinis mitas ėmė plisti ir žydai buvo apsaukti pinigų grobikais.

Modernioji ekonominė sistema, kurios esmė — lenktyniaimas, varžybos, spąsuojojo problema. Mat, rungtynės dėl duonos ir pelningo darbo sukuria žmones vienus prieš kitus. Kiekvienas stengiasi ko daugiau gauti, turėti ir užtikrinti gerą gyvenimą sau ir savo vaikams. Todėl gimsta pavydas, konkurencija. Tie, kurie mato žydų pasisekimus prekyboje, pramonėje, bankuose, biržoje, pavydėjo jiems to lengvo pelno, gerą gyvenimo. Po politinės žydų emancipacijos daugelis jų ėmėsi mokslo, meno, medicinos, jurisprudencijos ir kitų panašių profesijų. Ir čia nepasėjo be pavydo. Juk suprantamas jaunuolių įsimas, einančių medicinos ar teisės mokslus ir maldančių, kad visos vietos užimtos, ypač šiais depresijos laikais, esančių profesionalų, kurių žymių dalį sudarė žydai. Ir čia reikia ieškoti išeities. O kur yra konkurencija, varžytynės, net neišvengiama bankrotų, investuotų kapitalų žlugimo ir kitokių negalavimų. Atsiranda nedarbas, skurdas. Visa tai reikia išsikinti, surasti negalavimų priežastis. Bet labai retai žmonės ieško gilesnių priežasčių, retai kreipia dėmesį į visumą, dažniausiai jie eina mažiausios pasipriešinimo kryptimi. Kadangi žydai daugumoje buvo tose lengvai pasiekiamose pozicijose, tai ir visa kaltė dėl

dabartinės socialinės santvarkos negerovių krito žydams. Nors rimtai dalyką svarstant kiekvienam turėtų būti aišku, kad bet kuri viena žmonių grupė negali sukurti visai žmonių ypatingos gerovės ir negali sunaikinti aukšto gerbūvio.

Reikia atsiminti, kad ne visi žydai kapitalistai. Daugumas jų užima vidutinės klasės pozicijas, bet nematą jų taip pat dirba sunkų darbą ir sudaro nemažą lūšų gyvenimo suotitį. Tvirtinama, kad spekuliacinės orgijos, finansiniai krachai ir nedarbas yra tik žydų padaras, neislaiko rimtos kritikos. Negalima aiškinti totalinio režimo nenuosaukimo vien tik rasinėmis ar religinėmis priežastimis. Pas žmones, kurie nukentėjo pokariniais laikais, įsigalėjo pagieša prieš visą mūsų gyvenimo santvarką. Antagonizmas yra miglotas, bet smarkiai pasireiškia antisemitizme. Ūkininkas neturi supratimo apie rinkų bei prekybos sistemą. Jis tik jaučia, kad joji pabaisa, kuri čiupia jo darbo valius, yra miestie, bet nežino, kad miestus valdo ne vieni žydai. Skurda, blogai atlyginamas darbininkas, maitindamas socius, gražiai apsirergusius ir didelius turtus turinčius, taip pat prispildo neapykantos, teisingo nusaukdo jausmo. Nors ir iš jų nedaugelis žino, kad tikrais visų nusaukdy kaltininkas yra pati sistema, bet ne tie, kurie lengviausiai gali būti pakaltinti.

Fasizmas — tai gaudriai sudarytas politiškas modelis gelbėti nuo žlugimo dabartinę ekonominę sistemą, išnaudojant žmonių skurdą, jų gimtas ir įkvėptas antipatijas, grupių tarpusavio įsimydas. Jis turi nurodyti kryptį, kuria einant galima surasti atpikimo objektą, ir reikia pasakyti tiesą — jis sumaniai moka manevruoti. Jis visų negalavimų priežastis nukelia ant žydų. Tačiau žydai tai tik pirmoji mažuma, kuriai tenka nukentėti dėl tokių teorijų, nes jie yra beginkliai ir lengviausia pasididžiam istorikai. Bet kur didžiausia svarba teikiama nusigynausioms formoms, ten jokia tautinė mažuma negali ramiai gyventi. Fasizmas tauta — absoliutus, reikalingas visuotinio lojalumo, paklusnumo. Jie atgavina ir išnaudoja rasistą mitą. Vardan to absoliutus nacionalizmo fasizmas triukšnia samanybės ir šeimos, be atodais naikina visą skirtumus rasės, religijos, politinių įsitikinimų. Kai antisemitizmas nusioja aktualumo, fasizmas atpikimo objektą perkelta ant laisvamanų ir pasireiškia stipresniu antisemitizmu, galime būti tikri, kad bendruomenėje kažkas netvarkoje, kad antisemitizmas žmonėms pakišamas tik kaip priemonė užtuoti tikrais negalavimų priežastis.

Tai yra trumpas atsakymas, kodėl plinta anti-

semitizmas. Tegul niekas nemano, kad kuri nors tauta yra visiškai tobula. Kiekvienoje bendruomenėje esti ydų ir trūkumų, taip pat ir pas žydus. To niekas negali nugnyti. Bet nerikla pamiršti, kad priešpaudoms ir persekiojimams, kokie istorijos bėgėly buvo pavartojami prieš žydus, kiekvienoje tautoje galima išgdyti daug keltų ir neigiamų ypatybių. Mes augome tikėdami, kad gyvenimi gerą gyvenimą yra visai paprastas dalykas, tačiau patyreme, kad tai nėra lengva. Senieji idealai (krikščioniškoji) visai surambėjo ir nebetiekia žmonėms jokio jautrumo. Kai Kinijoje, Abisinijoje, Ispanijoje liejasi kraujas ir žūna milijonai gyvybių, mes ramiai sau pietaujame ir dar ramiau migame. Žinome, kad ir mūsų krašte yra benamių, alkanų, gyvenančių rūšyse ir sandėliuose — ir tyliai sau meldžiamės arba, geriausiu atveju, aukojame centus. Agi aspiratome su visomis blogybėmis ir nesirūpiname pašalinti jų priežastis. Tačiau taip neturi būti. Mes turime atgauti grąžinti žmonių jausmus, iškelti aiškiai kilnius etikos dėsnius. Mes negalime tylėti, kada žmogus žmogų drasko, lyg žvėris. Mes turime žinoti, kad visai esame atakingi dėl savo artimo nusaukdy. Todėl teijtėms negali būti patelinamas. Mūsų žmoniškumas, mūsų laisvamaniškioji etika reikalauja, kad mes reikartokai kiekvienas sąjūsinas žmogus turi protestuoti prieš tokius žiaurumus ir turi veikti taip, kad būsiantis antisemitizmo ir bendrai rasinio bei tautinio antagonizmo nuodai būtų išaikinti ir nebeteryti žemės.

Gėda visam kultūringam pasauliui, kad jo aklavidoje vykdomas toks žiaurus smurtas! Žmogų kankina, niekina, persekioja. Jo neumėms, bet ir pagęti neleidžia. Atima jo turta, jo darbo valius, bet uždraudžia dirbti ir pelyni duoną kasdieninę. Tremtinių neprima ir ginoja iš krašto į kraštą. Todėl neuostaba, kad tikūstanciniai žmonių įstamimai į tokią desperaciją, jog priversti nusizudyti. O nekalis kraujas šaukiasi kersti! Mes turime atsiminti, kad kovodami dėl laisvės ir teisingumo kitiems, tuo patį kovojame dėl savo laisvės ir teisių. Mūsų pareiga kovoti dėl teisingesnio bendruomenės santvarkos įgyvendinimo, teisingesnės socialinės santvarkos, kuri nebutų vergų nei valdovų. Mes turime atgauti savigarbą ir laisvės meilę ir kurti tokia demokratiją etniais pagrindais, kurių nebus turtojų ir skurdžių, kur iš kiekvieno bus reikalaujama darbo pagal jo jėgas ir sugebėjimą ir kiekvienas bus teikiama pagal jo asmenų reikalus. Tokios santvarkoje vietos ne tik antisemitizmui, bet ir prieštams iš pagindanciams.

Dr. J. Šliūpas.

Civ. metrikacijos įstatymo projektas

Šiandien dienomis spaudoje jau pasirodė žinių, kad Valstybės tarnybos teisės komisija išsiūrojo Metrikacijos įstatymo projektą ir jį jau priėmė. Projekto darytojas Valstybės tarnybos plenumas ir po to pėduos Ministerijų tarybai. Mums laisvamaniams labai įdomu patirti, kaip tas projektas atrodo ir kaip jame numatoma tvarkyti metrikacijos aktus tik piliečių, kurie nepriklauso jokiai tikybinei organizacijai ir ne nori naudotis bažnyčios patarnavimais metrikacijos aktus sudarant. Metrikacijos įstatymo projektas bendrai bruožiav yra toks.

Kiekvienas gimimas, jungtuvės ir mirimas šio įstatymo nurodyta tvarka įrašomas į Metrikų knygas. Tie įrašai daryjami metrikomis. Miestas ir valstius sudaro atskirą metrikinę apylinkę. Miestuose metrikos surašys burmistrai, valstiuose viršaičiai arba juos

pavaduoją sekretoriai. Metrikinės apylinkės vedėjų galės būti asmuo baigęs ne mažiau kaip 6 metų pradios mokyklos kursą arba tolygų mokslą. Lietuvos piliečiai, gyvenantieji užsieniuose, metrikos surašys pas Lietuvos diplomatinės atstovus, kurie veiks bendrai pagrindais, arba vietos metrikacijos įstaigose jo jėgas ir sugebėjimą ir kiekvienas bus teikiama pagal jo asmenų reikalus. Tokios santvarkoje vietos ne tik antisemitizmui, bet ir prieštams iš pagindanciams.

Gimus kūdikiai ar mirus asmeniai laive, kuris plaukioja su Lietuvos vėliava, laivo kapitonas, gimim ar mirimą įrašo į laivo dienoraštį: dienoraščio įrašą pasirašo kapitonas ir du liudininkai. Laivui įplaukus į svetimos valstybės uostą, savo įrašo nuorašą kapitonas pasiduoda artimiausiam Lietuvos tarnybų konsuli metrikos surašyti, o įplaukus į Lietuvos

GHETTOS IN THE BALTIC COUNTRIES 1941–1943

0 100
MILES

Stars represent select ghettos. Because of map scale, not all ghettos can be shown or labeled.

